

Bodemvrucht- baarheid in *Vlaamse tuinen:* wat kan je verwachten?

Als tuinaannemer wil je bij zowel aanleg als onderhoud de planten alle kansen geven om uit te groeien tot een gezond en aantrekkelijk geheel voor de klant. Hiervoor wordt al snel ingezet op extra bodemverbeterende middelen, bemesting of bekalking. Maar is dit wel de juiste aanpak? Dit artikel geeft een neerslag van het rapport “Bodemvruchtbaarheid van tuinen, wijngaarden en openbaar groen in Vlaanderen (2015–2021)” door Bodemkundige Dienst van België. Uit bodemanalyses van duizenden Vlaamse tuinen blijkt dat veel bodems niet zozeer kampen met tekorten, maar net met een overaanbod aan bepaalde voedingsstoffen. De belangrijkste les voor tuinaannemers is dan ook verrassend eenvoudig: niet méér bemesten, maar gericht beheren.

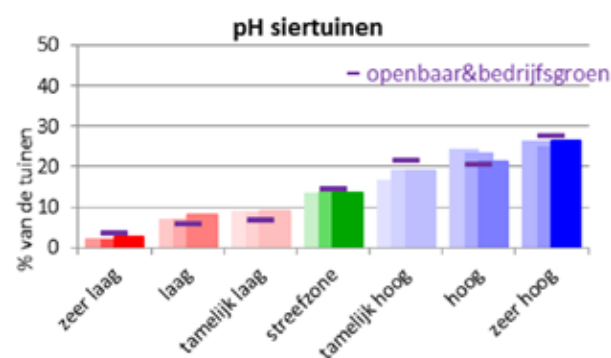
OVERBEKALKING IS EERDER REGEL DAN UITZONDERING

De meest opvallende vaststelling uit het onderzoek is de hoge pH van Vlaamse tuinbodems. Ongeveer twee derde van de onderzochte tuinen heeft een pH boven de streefzone. Bij gazons is de situatie nog uitgesprokener: drie op de vier gazons blijken overbekalkt.

Deze resultaten hebben verschillende oorzaken. De belangrijkste is dat kalk nog vaak preventief wordt gestrooid, zonder voorafgaande bodemanalyse. Bekalking wordt nog steeds gezien als een wondermiddel tegen mos of een garantie voor een gezond gazon. In werkelijkheid is het tegenovergestelde vaak waar. Een te hoge pH vermindert immers de beschikbaarheid van verschillende voedingselementen voor de plant. Gras groeit minder krachtig, vergeelt sneller en wordt juist gevoeliger voor mosvorming. Extra kalk strooien op een bodem die al voldoende kalk bevat, versterkt dat probleem alleen maar.

Een tweede oorzaak van de hoge pH is de aanwezigheid van resten bouwafval, zoals stabilisé, die nog in de tuin aanwezig kunnen zijn, als gevolg van nieuwbouw of verbouwingen. Deze materialen bevatten zeer veel kalk.

Voor tuinaannemers ligt hier een belangrijke adviesrol. Een eenvoudige bodemanalyse voorkomt onnodige kosten én voorkomt dat een goedbedoelde behandeling de bodemkwaliteit verder uit evenwicht brengt.

Figuur 1 Procentuele verdeling van pH-KCl van tuinen in de periode 2021-2026 (voorgondbalkjes) in zeven beoordelingsklassen; vergelijking met de vorige periode (2009-2015, 2016-2020 achtergrondbalkjes)

GERICHTE BEMESTING OP BASIS VAN EEN BODEMANALYSE

Ook voor andere voedingselementen is de boodschap duidelijk. Fosfor bevindt zich in het merendeel van de Vlaamse tuinen al ruim boven de streefzone. Vooral groentetuinen springen eruit: bijna negen op de tien bevatten meer fosfor dan nodig is. Maar ook siertuinen en gazons situeren zich grotendeels boven de streefzone. Omdat fosfor zich jarenlang in de bodem opstapelt, kan in veel gevallen nog decennia zonder bijkomende fosfobemesting worden gewerkt.

Een vergelijkbaar beeld zien we voor kalium. Ongeveer de helft van de onderzochte tuinen bevat meer kalium dan de streefwaarde, terwijl slechts een minderheid werkelijk een tekort vertoont. Ook hier biedt een bodemanalyse de mogelijkheid om bemesting nauwkeurig af te stemmen op de werkelijke behoefte van de bodem.

Gerichte bemesting levert niet alleen een financiële besparing op voor de klant. Ze vermindert eveneens het risico op uitspoeling van nutriënten naar grond- en oppervlaktewater, waar bv. fosfaten en nitraten eutrofiëring veroorzaken. Het gebruik van meststoffen wordt in de landbouw om deze reden sterk gereguleerd, maar met een totale tuinoppervlakte die 12 % van Vlaanderen beslaat is een aangepast gebruik in tuinen ook zeker aan de orde binnen een duurzamer beheer van particuliere en openbare groenzones.

ORGANISCHE KOOLSTOF VERDIJNT MEER AANDACHT

Waar veel tuinen rijk zijn aan nutriënten, blijkt het gehalte aan organische koolstof niet overal optimaal. Vooral gazons vormen een aandachtspunt. Door frequent maaien, het afvoeren van maaisel en de vaak te hoge pH bevat ongeveer 80 % van de Vlaamse gazons minder organische koolstof dan wenselijk is. Sier- en groentetuinen zitten wel voornamelijk in de streefzone of erboven.

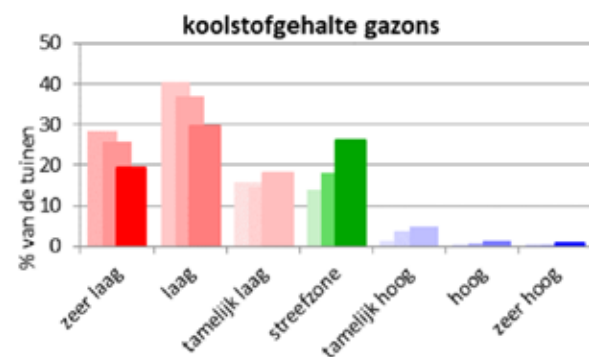
Nochtans is organische koolstof veel meer dan voeding alleen. Ze verbetert de bodemstructuur, verhoogt het waterbergend vermogen, stimuleert het bodemleven en maakt de bodem weerbaarder tegen droogte en intensief gebruik.

Voor tuinaannemers liggen hier verschillende mogelijkheden. Mulchmaaien, het lokaal hergebruiken van organisch materiaal, het gericht toepassen van kwaliteitscompost en het beperken van onnodige bodembewerkingen dragen allemaal bij aan een gezondere bodem.

Bovendien heeft een koolstofrijke bodem ook een klimateffect. Elke extra kilogram organische koolstof die in de bodem wordt vastgelegd, betekent immers ook extra CO₂-vastlegging. Bodembeheer wordt zo niet alleen een kwestie van plantgezondheid, maar ook van duurzaam groenbeheer.

GEEN REDEN TOT PANIEK OVER BODEMVERVUILING IN TUINEN

Er zijn verschillende soorten bodemvervuiling: (1) fysische vervuiling bestaande uit o.a. bouwpuin en plastic- en metaalafval en (2) chemische vervuiling met zware metalen, zinkassen, minerale oliën, PAK's, dioxines en PCB's. We worden aan deze bodemverontreinigingen op verschillende manieren blootgesteld: zware metalen kunnen opgenomen worden door planten en vruchtgewassen die we nadien consumeren, PAK's via stofdeeltjes afkomstig van industrie, minerale oliën door een lek tijdens transport, en PCB's en dioxines via eieren van kippen. Uit de bodemanalyses van ongeveer 1.100 tuinen, sportvelden en openbaar groen blijkt dat in 74% van de stalen de concentratie aan zware metalen onder de richtwaarde zit. We zien enkel lokale vervuilingen. Voor cadmium ligt de concentratie in 95% van de stalen onder de richtwaarden. Bij hogere cadmiumwaarden is het telen van groenten afgeraden. Van de PAK's is benzo(a)pyreen de meest voorkomende, maar in Vlaanderen ligt in 79% van de stalen de concentratie onder

Figuur 2 Procentuele verdeling van organische koolstof van tuinen in de periode 2021-2026 (voorgondbalkjes) in zeven beoordelingsklassen; vergelijking met de vorige periode (2009-2015 en 2016-2020, achtergrondbalkjes)

de richtwaarde. Indien je toch hogere waarden van PAK's hebt, was je best je handen en groenten goed, of verwijder je de schil of buitenste bladeren. Ook voor minerale oliën is er geen reden tot paniek: er zijn enkel puntvervuilingen in Vlaanderen, 97% van de stalen zitten onder de streefwaarde.

Onderzoek altijd of de bodem op een perceel een risicoground is, d.w.z. of er vervuilende activiteiten worden of werden uitgevoerd. Dit kan bv. de aanwezigheid van een grote stookolietank zijn, opslag of productie van gevaarlijke stoffen, een garagewerkplaats, een tankstation, een metaalverwerkend bedrijf, een stortplaats,... Deze risicogrounden werden reeds deels geïnventariseerd en kunnen geraadpleegd worden op www.degrotegrondvraag.be. Andere informatiebronnen zijn de milieudienst van de desbetreffende gemeente, het bodemattest en oude luchtfoto's.

VAN ROUTINE NAAR MAATWERK

De resultaten tonen aan dat traditionele routines steeds minder passen bij modern tuinbeheer. Jaarlijks kalk strooien, standaard bemesten of automatisch dezelfde bodemverbeteraars toepassen is moeilijk te verantwoorden wanneer analyses

aantonen dat veel bodems al meer dan voldoende reserves bevatten.

Een professionele tuinaannemer kan zich net onderscheiden door een onderbouwd advies. Een periodieke bodemanalyse vormt daarbij de basis. Ze laat toe om bekalking, bemesting en bodemverbetering af te stemmen op de werkelijke noden van de bodem, in plaats van op gewoontes of veronderstellingen. Via het tuindoosje van Bodemkundige Dienst kan dit advies bekomen worden. Ook de milieuhygenische kwaliteit maakt deel uit van een kwaliteitsvol advies. Zo kunnen mogelijke risico's tijdig worden opgespoord en blijft het vertrouwen van de klant in een veilige en gezonde tuin gewaarborgd.

De belangrijkste boodschap laat zich dan ook samenvatten in één eenvoudige slogan: meten is weten. Niet de hoeveelheid producten die wordt gestrooid bepaalt het succes van een tuin, maar de kwaliteit van de beslissingen die eraan voorafgaan. Wie de bodem begrijpt, investeert tegelijk in gezondere planten, tevreden klanten én een duurzamere leefomgeving.

...